

*Кучма Ольга Леонідівна,
доктор юридичних наук, доцент
професор кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
Інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ДОСЯГНЕННЯ ПЕНСІЙНОГО ВІКУ, ВСТАНОВЛЕНОГО ЗАКОНОМ ЯК КРИТЕРІЙ НЕПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Непрацездатність впливає на права особи у різних галузях права, в тому числі, і трудовому праві та праві соціального забезпечення. Тому важливо на законодавчому рівні якісно визначити умови та час, з якого особа вважається непрацездатною, а, отже, може претендувати на відповідні права, передбачені для непрацездатних осіб.

Відповідно до ч.3 ст.75 Сімейного кодексу України непрацездатним вважається той із подружжя, який досяг пенсійного віку, встановленого законом, або є особою з інвалідністю I, II чи III групи [1]. Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» визначено, що непрацездатні громадяни - особи, які досягли встановленого статтею 26 цього Закону пенсійного віку, або особи з інвалідністю, у тому числі діти з інвалідністю, а також особи, які мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника відповідно до закону [2]. Законом України «Про зайнятість населення» визначено, що працездатні особи - особи віком від 16 років, які проживають на території України і за станом здоров'я здатні до активної трудової діяльності [3].

На практиці виникає питання, а який вік є пенсійним, щоб досягнувши його особа вважалась непрацездатною (і для підтвердження факту непрацездатності за віком було достатньо пред'явити паспорт). У Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» у визначенні непрацездатного громадянина є відсилання на статтю 26 даного Закону. Проте, у 26 статті є вік 60 років при наявності страхового стажу певної тривалості, який

дає право на пенсію за віком, є вік 63 роки при наявності страхового стажу певної тривалості, який дає право на пенсію за віком, та є вік 65 років при наявності страхового стажу певної тривалості, який дає право на пенсію за віком. А також виходячи із змісту даної статті, зрозуміло, що у особи право на пенсію за віком не настане взагалі, якщо така особа не напрацює страхового стажу певної тривалості.

Для призначення пенсії за віком досягнення тільки певного віку недостатньо, необхідна ще наявність страхового стажу певної тривалості. Оскільки досягнення віку 63 та 65 років необхідні для призначення пенсії, коли є потреба набути страховий стаж, саме вік 60 років є пенсійним віком, досягнення якого саме по собі не дає права на пенсію за віком, якщо не буде страхового стажу певної тривалості, але з досягненням якого особа де-юре стає непрацездатною. Для встановлення факту непрацездатності законодавець не вимагає наявності інших умов (страхового стажу), а лише досягнення віку.

У Сімейному кодексі України йдеться про пенсійний вік встановлений законом. Якщо порівнювати пенсійний вік і вік виходу на пенсію, то варто уточнити, якого саме виду. Адже крім пенсії за віком, визначеної статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» є наприклад, пенсія за віком на пільгових умовах, дострокова пенсія, пенсія за віком відповідно до інших Законів України (наприклад, Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»).

Якщо йдеться про правовідносини, які регулюються Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», то виникає менше питань, аніж, коли для регулювання правовідносин необхідно встановити факт непрацездатності, без прив'язки до пенсійного забезпечення (наприклад, у статті 1200 Цивільного кодексу України визначено, що у разі смерті потерпілого право на відшкодування шкоди мають непрацездатні особи, які були на його утриманні або мали на день його смерті право на одержання від нього утримання... Шкода відшкодовується:... чоловікові, дружині, батькам (усиновлювачам), які досягли пенсійного віку, встановленого законом, - довічно [4]). Пенсійний вік, встановлений законом наразі є нечітким критерієм для встановлення факту

непрацездатності, що ускладнює вступ у правовідносини, не пов'язані з пенсійним забезпеченням.

В зв'язку з тим, що в законодавстві з різних галузей права для визначення статусу непрацездатної особи використовується як критерій факт досягнення пенсійного віку, встановленого законом, необхідно конкретизувати норму закону, якою такий вік встановлено. Доцільно у законодавстві замість «досягнення пенсійного віку, встановленого законом» зазначити «досягнення віку, встановленого абз.1 ч.1 ст.26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Список використаних джерел:

1. Сімейний кодекс України : Закон України від 10 січня 2002 р. №2947 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення 26.10.2020)
2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09 липня 2003 р. №1058 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#n27> (дата звернення 26.10.2020)
3. Про зайнятість населення : Закон України від 05 липня 2012 р. №5067 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення 27.10.2020)
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. №435 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n5605> (дата звернення 26.10.2020)